

Determinace lidské psychiky

Nature versus nurture

Přirozenost versus výchova

Dědičnost versus prostředí

2 rozdílné přístupy

Enviromentální

- ▶ Vysvětlují, že vývoj jedince a celá jeho osobnost je určena vnějšími faktory.
- ▶ John Locke: „tabula rasa“
- ▶ J. Watson: jakékoli zdravé dítě je schopen „vycvičit“ (vychovat) tak, že se z něho stane to, co on sám bude chtít (lékař, právník, umělec, obchodník, ale také zloděj a žebrák). To vše bez ohledu na jeho talent, sklony, schopnosti a také bez ohledu na povolání a rasu.

Výchovný utopismus

- ▶ přeceňuje vliv výchovy, přičemž význam ostatních, zejména biologických, faktorů zůstává nedoceněn.

Nativistický

- ▶ Nativistické teorie vycházejí z teze, že duševní vývoj jedince je určen vrozenými mechanismy.
- ▶ Tyto přístupy přeceňují biologickou determinaci.

Výchovný pesimismus

Interakcionistický přístup

- ▶ Psychický vývoj se uskutečňuje na základě vzájemného působení dědičných dispozic a vlivu prostředí.
- ▶ Člověk je vybaven určitým vnitřním potenciálem k vlastním rozvoji, vliv prostředí tento potenciál může ovlivňovat negativně nebo pozitivně.

Výchovný optimismus

Determinace lidské psychiky

Vnější - sociální a kulturní

- ▶ Společnost - jazyk, hodnoty, tradice, média
- ▶ Sociální vrstva - normy, hodnoty, styl života
- ▶ Sociální skupina - rodina, škola, parta....
- ▶ Př. Vlčí děti Amaly a Kamaly

Vnitřní - biologické

- ▶ Dědičnost - genotyp
- ▶ Fenotyp vztah genotypu a vlivů vnějšího prostředí
- ▶ Dědičnost nebo osobní nevědomí ???
- ▶ Deprese, alkoholismus, agresivita, schopnost se prosadit, vést

Výzkumy dědičnosti na dvojčatech

- ▶ Francis Galton(1822-1911) provedl experiment s porovnáním 35 dvojčat (jednovaječných) s 20 páry dvojčat (dvojvaječných).
- ▶ Jednovaječná dvojčata si byla velmi podobná i v dospělosti. Podobala se nejen fyzicky, ale i osobnostně, inteligencí, zájmy a profesní dráhou.
- ▶ Je známo, že jednovaječná dvojčata mají v podstatě stejnou dědičnou výbavu. Vznikla totiž rozdvojením již oplodněného vajíčka a všechny geny jsou u nich stejně zastoupeny.

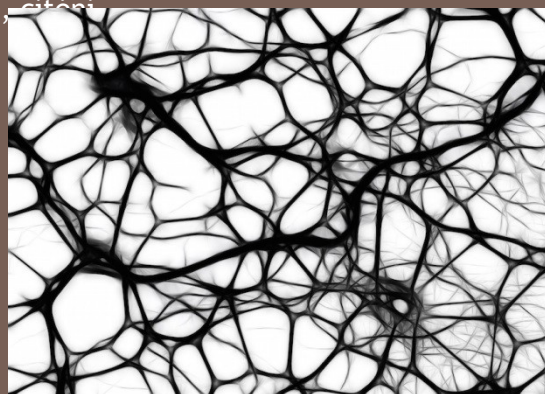
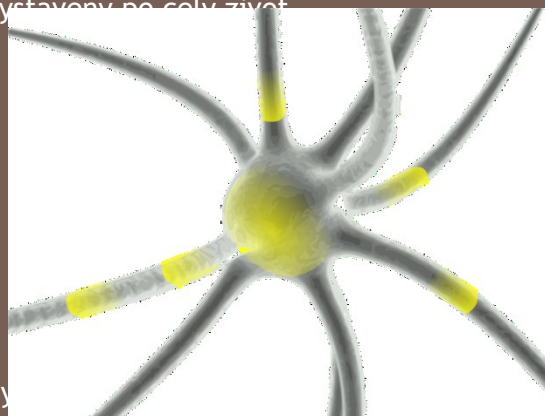
- ▶ Příklad jednovaječných dvojčat (Beth a Amy) vychovávaných odděleně. Po narození byla dvojčata dána k adopci novým rodičům, v obou případech to byly židovské rodiny ze státu New York.
- ▶ Matka Amy byla obézní, nejistá, žárlivá a nemilující.
- ▶ Matka Beth byla atraktivní, plná radosti a lásky k dítěti.
- ▶ Amy nikdy nezapadla do rodinného prostředí, vyrůstala s emočními problémy. Už jako malá byla ukňouraná a vyžadovala stálou pozornost. Tyto vlastnosti jí vydržely až do dospělosti.
- ▶ Beth vyrůstala v milující rodině a byla středem pozornosti od chvíle, kdy si ji přinesli domů. Beth se dostávalo všeho, přesto byla Beth problémovým dítětem a pořád plakala, stejně jako Amy. Jako dospělá byla protivná, neurotická a nesnášenlivá žena, stejně jako Amy (dle Hammer, Copeland, 2003).

Vnitřní determinace lidské psychiky

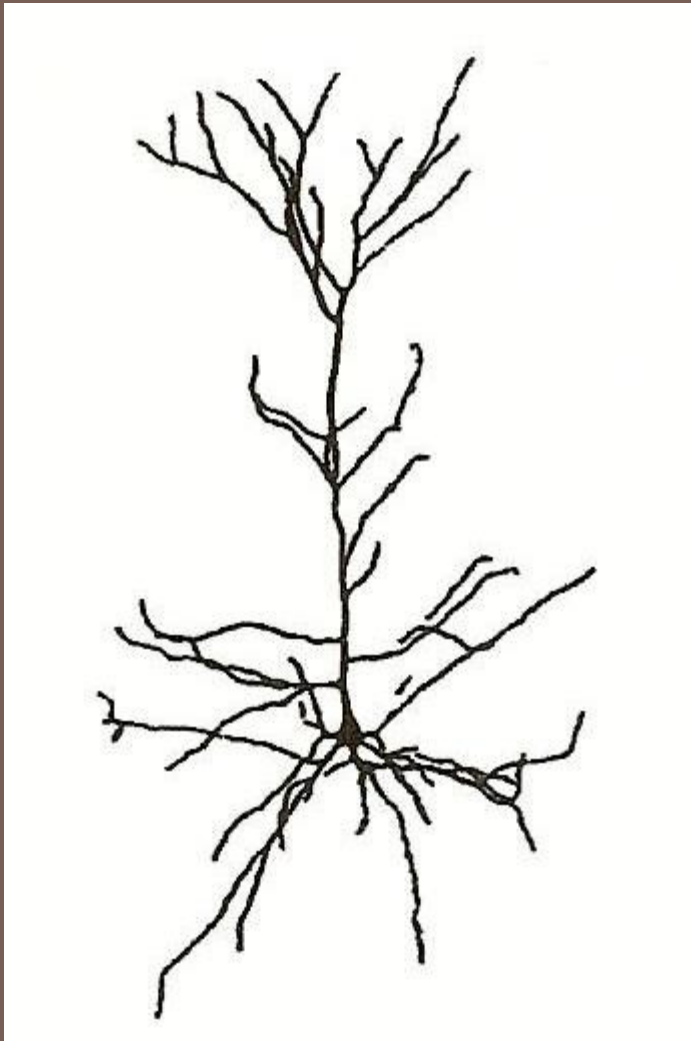
- ▶ Spojitost mezi mozkem a prožíváním a chováním
 - ▶ J. Delgado: zastavil rozzuřeného býka v aréně pouhým zmáčknutím tlačítka, které aktivovalo elektrodu v mozku zvířete - potlačil agresivní chování a proměnil rozzuřeného býka v beránka.
 - ▶ Římský císař Caligula po zánětu mozku údajně zešlel, začal být neuvěřitelně krutý a agresivní.
 - ▶ Josef Mánes po horečnatém onemocnění, které zřejmě postihlo jeho nervovou soustavu, trpěl velkými bolestmi hlavy, jeho organismus byl vyčerpaný a choval se „podivně“.

Neuroplasticita mozku

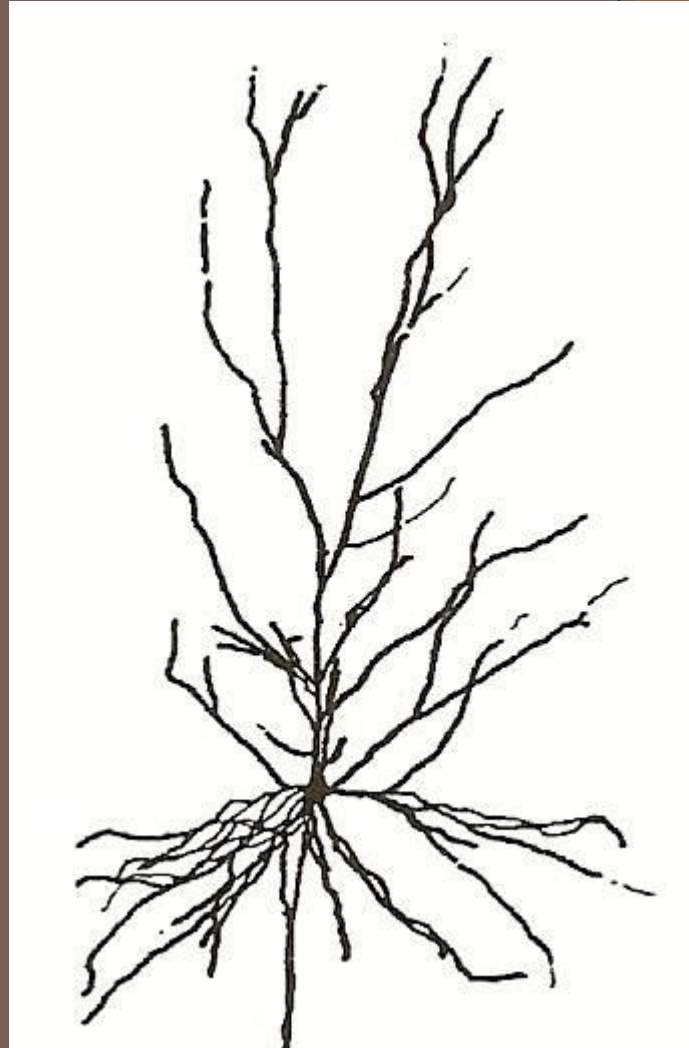
- ▶ Mozek je PLASTICKÝ - největší objev ve zkoumání lidského mozku za posledních 400 let
- ▶ Každý den z kmenových buněk vyrůstají buňky nové
- ▶ Mozek se přizpůsobuje podnětům z prostředí, kterému je vystavený po celý život
- ▶ Nový význam má vzájemná spolupráce
mezi kognitivními, sociálními a
emocionálními schopnostmi jedince
- ▶ V průběhu let se mozek buď vyvíjí nebo
degraduje, stres výrazně snižuje funkci
mozku
- ▶ Vzájemným propojením neuronů se vytvářejí mozkové mapy
které jsou zodpovědné za naše chování, myšlení, ^{síť}cítní
- ▶ Mozek je schopen měnit mapy podle situací,
kterým je vystavený
- ▶ Mozkové mapy rozhodují o našem úspěchu nebo
neúspěchu, pohodě či nepohodě...



Vliv prostředí na krysí mozek



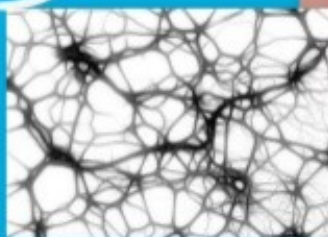
STANDARDNÍ LABORATORNÍ
PROSTŘEDÍ



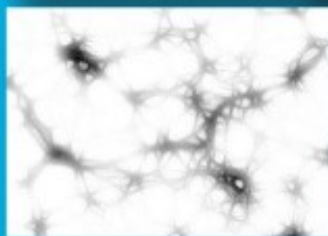
OBOHACENÉ LABORATORNÍ
PROSTŘEDÍ

7. Spôsoby myslenia

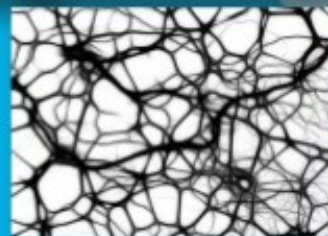
SPOLUPRÁCA A CHÁPANIE MOZGOVÝCH MÁP



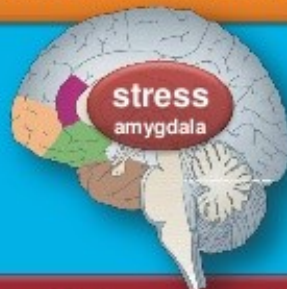
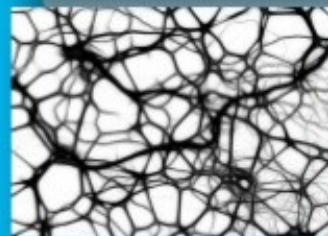
MOŽNÁ SPOLUPRÁCA



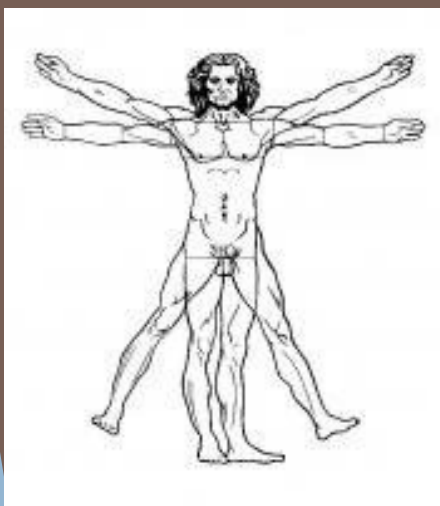
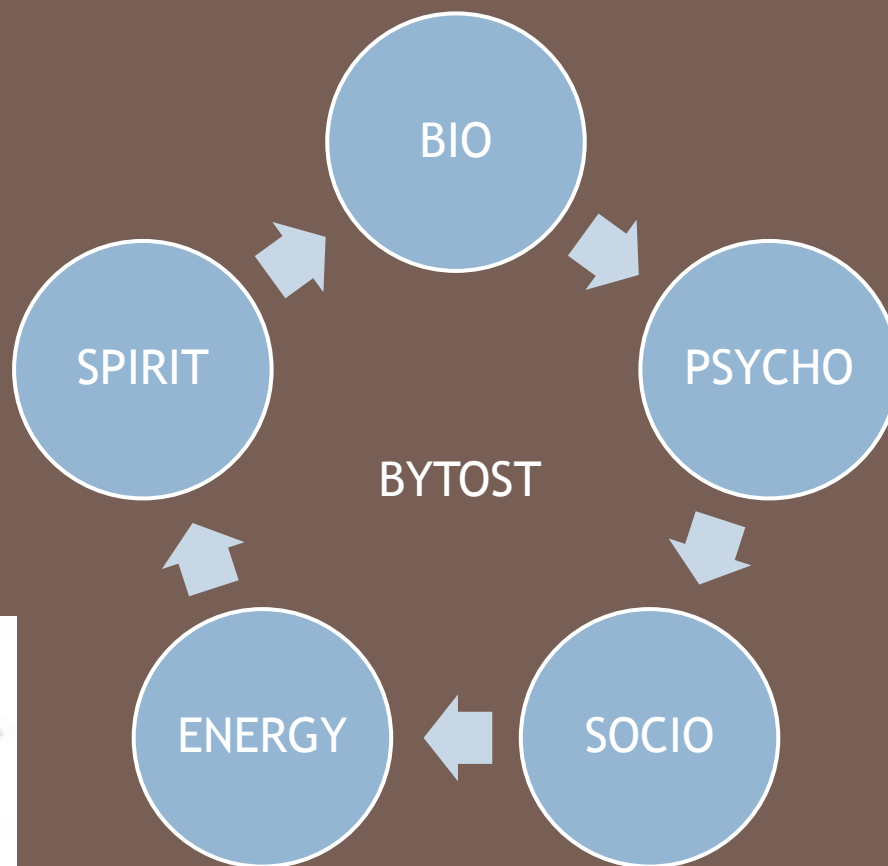
NÁROČNÁ SPOLUPRÁCA



NEMOŽNÁ SPOLUPRÁCA



Člověk je



VITRUVIANOVA FIGURA

Jak to všechno začalo

Historie psychologie

2. přednáška

PhDr. Lenka Emrová, Ph.D.

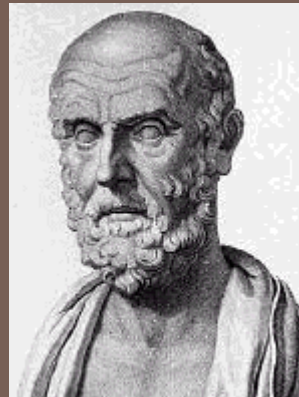
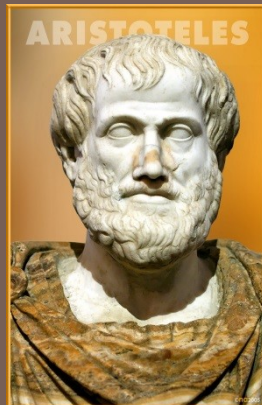
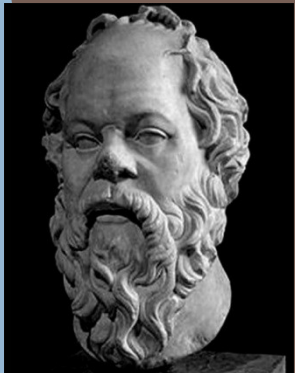
Psychologie má dlouhou minulost, ale krátkou historii

Ebbinghaus 1908

- ▶ Předvědecká psychologie je součástí filosofie
- ▶ Kořeny má v starověké filosofii, náboženství, medicíně, politice
- ▶ Základní otázky týkající se duše, podstaty člověka
- ▶ Významní řeční filozofové 5. - 4. st.př.n.l.

filosofové

Sokrates, Platón, Aristoteles, Hippokrates



Středověká filosofie

Jsou schopnosti vrozené nebo získané

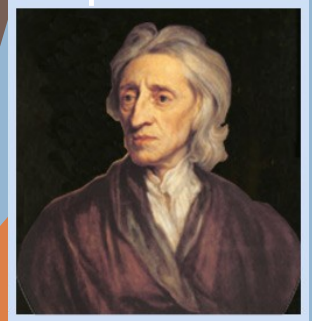
Nativismus

- ▶ Decartes - Cogito ergo sum - "Myslím tedy jsem"
- ▶ Člověk přichází na svět s vrozenou základnou vědomostí a pochopením reality, může docílit znalostí a chápání světa pečlivým logickým myšlením
- ▶ Zavedl pojem vědomí
- ▶ Popsal reflexní oblouk
- ▶ Člověk = stroj



Empirismus

- ▶ J. Locke - Tabula rasa - nepopsaná deska
- ▶ „Nic není ve vědomí, co dříve nebylo ve smyslech"
- ▶ Vědomosti jsou získávány prostřednictvím zkušeností a interakcí s okolím
- ▶ V průběhu života se vepisují zkušenosti, znalosti a chápání světa



V současnosti diskuse **DĚDIČNOST VERSUS VÝCHOVA**

Nature versus nurture - základní vědecký sp

Vnitřní vlivy

- ▶ Přeceňování vlivu genů tzv. výchovný pesimismus

Vnější vlivy

- ▶ Přeceňování výchovy (J. Locke, J.B. Watson)

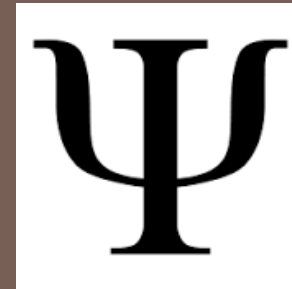
**Interakcionistické pojetí
= vzájemné působení**



Výchovný optimismus

19. století - rozhodující pro rozvoj

- ▶ Prolínání s přírodními vědami (prudký rozvoj)
- ▶ Začal se hojně využívat experiment
- ▶ Snaha o změření duševních procesů



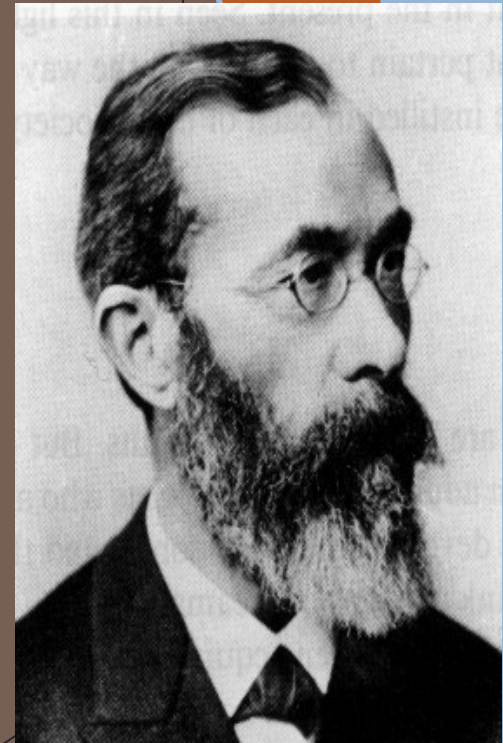
psychofyzika

Exaktní zkoumání počitků, zakladatelem je Fechner

Počátky vědecké psychologie

1879

- ▶ Wilhem Wundt - otec moderní psychologie
- ▶ 1. psychologická laboratoř v Lipsku
- ▶ Experiment
- ▶ Introspekce
- ▶ 1. časopis pro experimentální psychologii
- ▶ Zaměřen na smysly - zrak, pozornost, paměť, emoce
- ▶ Zkoumá objektivně pozorovatelné jevy, nezpochybnitelné



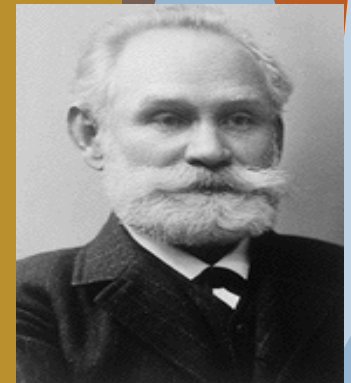
Základní psychologické směry 20. století

PSYCHOANALÝZA
BEHAVIORISMUS
HUMANISTICKÁ PSYCHOLOGIE

Behaviorismus

1. polovina 20.
století

- ▶ J. B Watson - americký psycholog
(vychází z reflexologie - I.P.Pavlov)
- ▶ Extrospekce - pozorování vnějšího chování
- ▶ Odmítá introspekci - je nevědecká
- ▶ Objektivně pozorovatelná, měřitelná fakta
- ▶ Předmět studia psychologie - chování
- ▶ Lidská mysl = black box
- ▶ Vývoj jedince je pouze učení se odpovědím na podněty
- ▶ Přeceňovali význam výchovy a učení

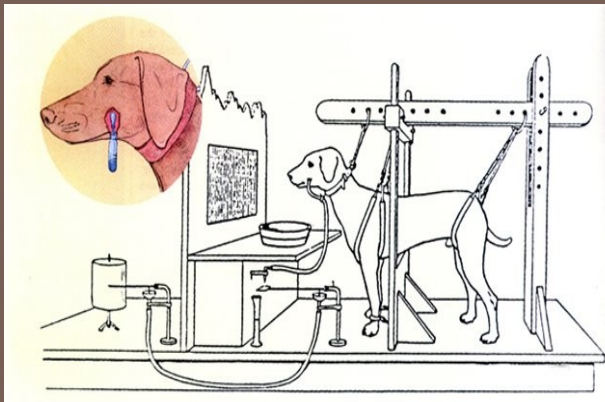


Behaviorismus

Experimenty se zvířaty

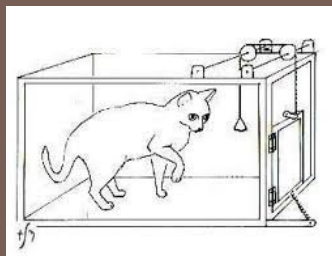
klasické podmiňování

- ▶ I.P. Pavlov



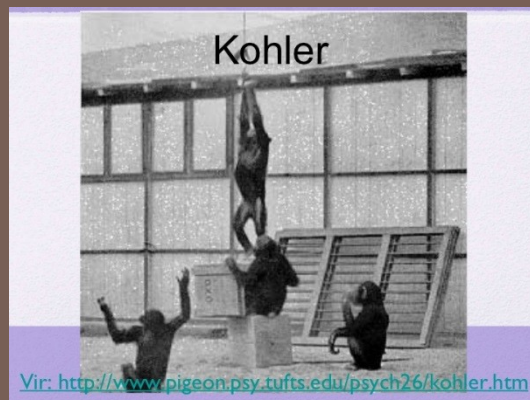
operantní podmiňování

- ▶ E.L. Thorndike
- ▶ B.F. Skinner

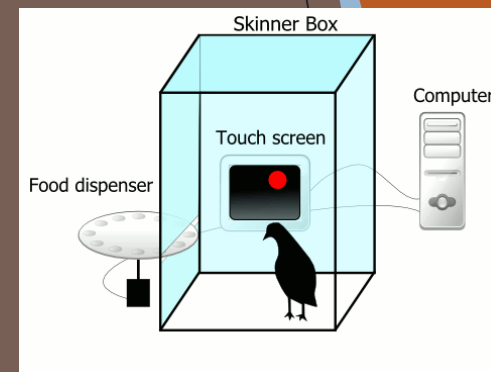


učení vhladem

- ▶ W. Kohler

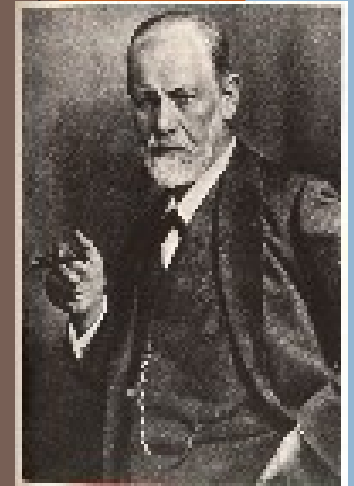


Vir: <http://www.pigeon.psy.tufts.edu/psych26/kohler.htm>



Psychoanalýza

1. pol. 20.
století



- ▶ S. Freud - narodil se v Příboře na Moravě
- ▶ Duševní prožitky i projevy chování mají nevědomý motiv
- ▶ Zdroj psychické energie jsou pudy Eros a Thanatos
- ▶ přisuzuje hlavní roli pudům, především sexuálnímu pudu, který nazývá libido,
- ▶ většina konfliktů je způsobena neuspokojením tohoto pudu a vede ke vzniku neuróz
- ▶ Metoda volných asociací (jsou manifestací nevědomých přání a obav), analýza snů, raných dětských zážitků



Topografický model osobnosti

- Freud 1900



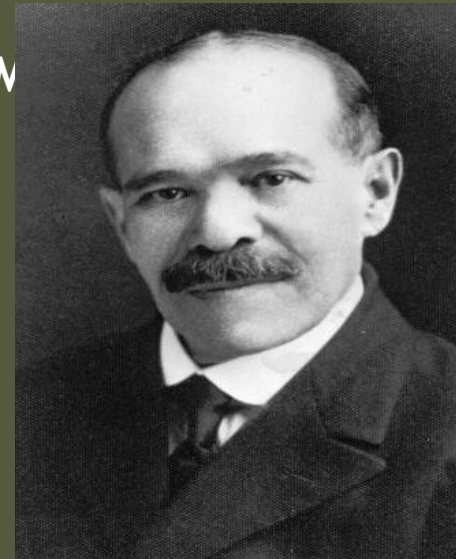
Řídí se principem reality

Řídí se principem slasti

Gestalt-psychologie - tvarová, celostní

1. pol. 20.
století

- ▶ REAKCÍ NA ASOCIANISTICKOU ELEMENTOVOU PSYCHOLOGII
- ▶ CELEK JE VÍC NEŽ SOUČET ČÁSTÍ
- ▶ ZAKLADATEL KURT WEIRTHEIMER - NĚMECKO
- ▶ K. KOFKA, W. KOHLER
- ▶ ÚKON NÁHLÉHO POCHOPENÍ - AHA FENOM



Humanistická psychologie

50. léta 20.
století

► Zakladatel C. R. Rogers

Lidé jsou v zásadě dobří, každý je motivován ke změně, jsou měnitelní a aktivní

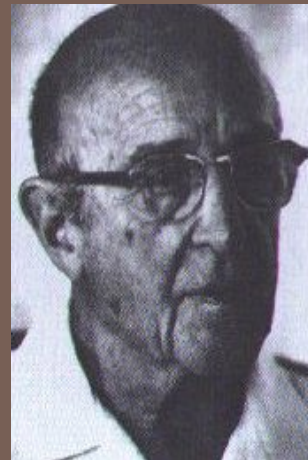
Svobodná vůle, Sebeaktualizace a Přirozená tendence k růstu, jsou-li splněny

podmínky:

empatické porozumění, bezpodmínečné přijetí a autenticita - opravdovost

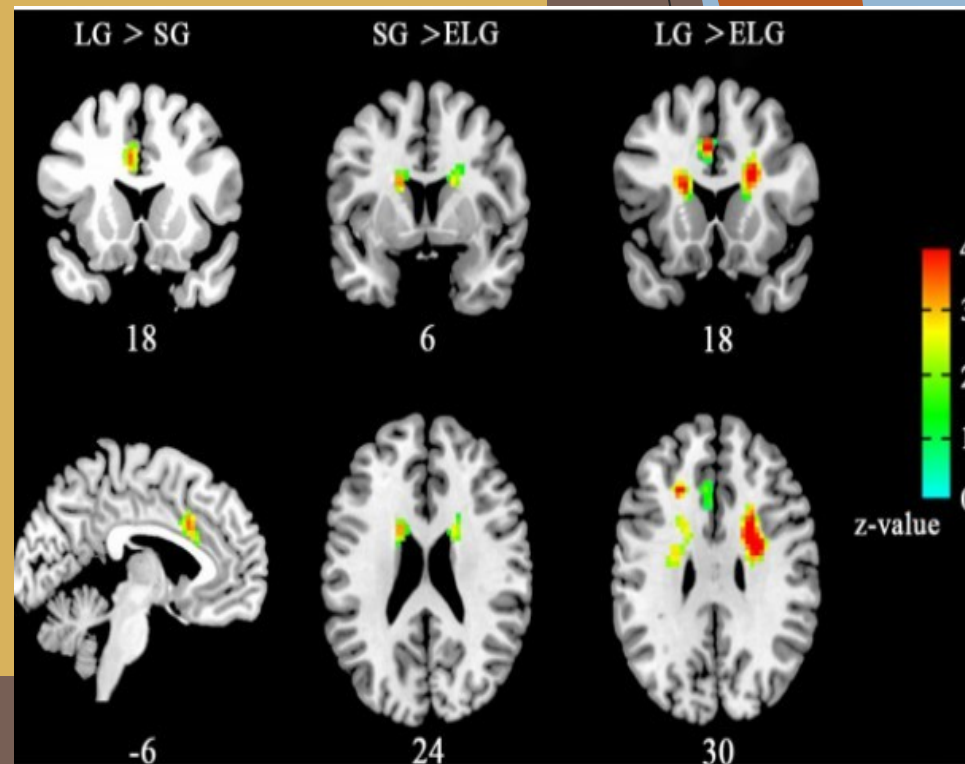
Zaměřuje se na prevenci, ne pouze nemoc

A. Maslow – Pyramida potřeb

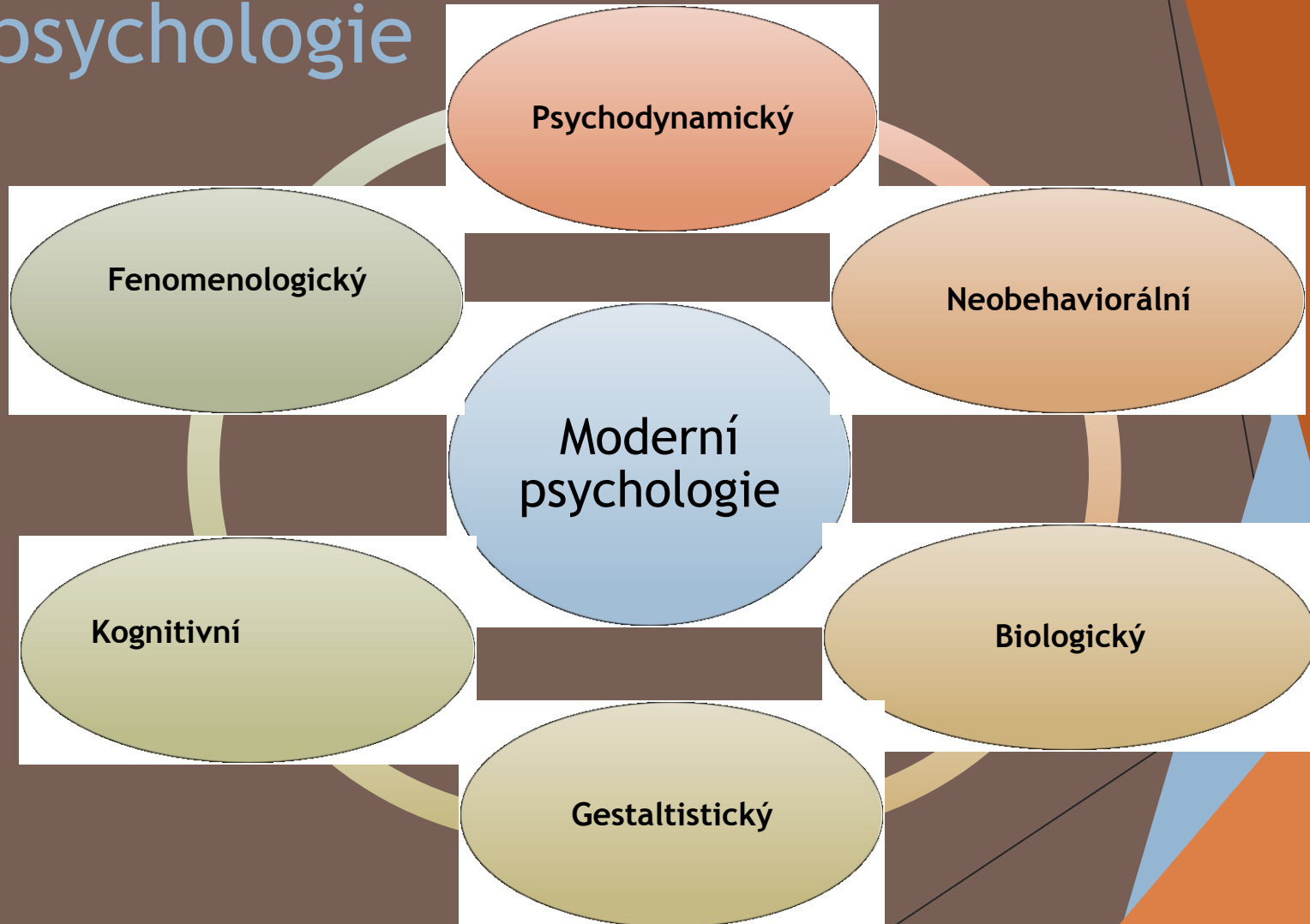


Biologický přístup

- ▶ Vychází z neurofyzologie a reflexologie
 - ▶ Zabývá se neurofyzilogickými procesy, které jsou ve vztahu k chování a prožívání
 - ▶ W. James, u nás F. Koukolík
 - ▶ v posledních letech narůstá význam díky zobrazovacím metodám a díky rozvoji medicíny
 - ▶ Farmakoterapie
 - ▶ Zobrazovací metody
- umožňují zkoumat živý mozek



6 hlavních proudů moderní psychologie



Historie psychologie ve vztahu k porodní asistenci

- ▶ **Předvědecké období** - porodní báby, tradice, duchovní výklad emocí
- ▶ **19. století** - zrod moderní psychologie (Wundt 1879), medikalizace ženské psychiky („hysterie“)
- ▶ **20. století** - psychoanalýza (Freud) - význam raného vztahu, Bowlby - teorie citové vazby, rozvoj perinatální psychologie
- ▶ **Od 60. let** - hnutí za přirozený porod, Lamaze, Dick-Read - psychoprofylaktická příprava
- ▶ **Současnost** - psychologická podpora v těhotenství a při porodu, bonding, práce s úzkostí, prevence traumatu

Porodní asistentka = klíčová i pro psychickou pohodu

Předvědecké období: duchovní a kulturní vlivy

- ▶ Péče o těhotné ženy byla tradičně v rukou žen, babek a porodních báb, znalosti byly předávány ústně.
- ▶ Psychologické aspekty těhotenství byly vnímány skrze náboženské nebo spirituální rámce - těhotenství jako „dar“ nebo „zkouška“.
- ▶ Emoce ženy během těhotenství a porodu byly spojovány s morálkou a pověstí ženy, ne s psychologickými procesy.



19. století: začátky vědeckého přístupu

- ▶ Zrod moderní psychologie (W. Wundt - 1879): zatím ještě bez přímého vlivu na porodnictví.
- ▶ Rozvoj porodnictví jako lékařského oboru - porodníci (muži) postupně nahrazují tradiční porodní báby.
- ▶ Ženská psychika v období těhotenství a po porodu byla často **medikalizována** - např. označování běžných emocí jako „hysterické“ projevy.



20. století: rozvoj psychologie mateřství

- ▶ **Psychoanalýza (S. Freud):** přináší pohled na vztah matky a dítěte, význam raného vztahu, vliv porodní zkušenosti.
- ▶ **John Bowlby a teorie citové vazby (attachment)** - základ pro chápání důležitosti raného kontaktu matky a dítěte.
- ▶ **Rozvoj vývojové a perinatální psychologie:** studie ukazují, jak těhotenství, porod a poporodní období ovlivňují psychiku ženy a dítěte.
- ▶ **Prenatální péče 1929 Anglie**

Harlow - Bowlby - Ainsworthová: dítě je k matce připoutáno něčím silnějším než jen potřebou potravy a také že fyzický kontakt, hebký, láskyplný a korigující mateřský objekt, je pro zdravý vývoj dítěte potřebný. Bez takového kontaktu je dítě celkově ve stresu, hůře přibírá, nemůže prozkoumávat svět a učit se novým věcem atd.

Od 60. let 20. stol.: humanizace porodu a návrat k ženám

- ▶ Vzniká hnutí za přirozený porod - důraz na respekt k ženě, psychické pohodě, snaze o snížení stresu.
- ▶ Psychoprofylaktická příprava k porodu (F. Lamaze - technika porodu, Grantly Dick-Read) - integrace psychologie do přípravy těhotných žen.
- ▶ Psychologie přestává být jen nástrojem k „diagnóze poruch“, ale slouží k podpoře, prevenci a porozumění.

Nechte porodu volný průběh
Volný pohyb
Mějte podporu
Vyvarujte se zásahů
Najděte si polohu
Poporodní bonfing

Současnost: psychologie jako běžná součást porodní péče

- ▶ **Psychologická příprava k porodu**, práce s úzkostí, bolestí, traumaty.
- ▶ **Důraz na psychosociální kontext** - vnímání bolesti, úzkosti, role partnera, sociální opory.
- ▶ **Psychologické aspekty poporodního období** - bonding, kojení, riziko deprese, úzkosti, traumatu.
- ▶ **Role porodní asistentky**: nejen fyzická péče, ale i vnímavost k psychickým potřebám ženy.

